23.10.2020

Valtioneuvoston periaatepäätös hybridistrategian toimintasuunnitelman toimeenpanoon liittyvistä suosituksista

Valtioneuvoston periaatepäätöksen tarkoitus ja yleiset suositukset

Suomen Covid 19-epidemia tilanne oli kesällä 2020 hyvin rauhallinen, ja suuri osa uusista tartunnoista liittyi rajat ylittävään henkilöliikenteeseen. Elokuussa 2020 tartuntojen kokonaismäärä alkoi Suomessa nousta ja samalla kotoperäisten tartuntojen osuus kasvaa. Syys-lokakuun vaihteessa uusien tartuntojen ja altistuneiden määrä on kaikista varotoimista huolimatta kääntynyt kiihtyvään kasvuun ja tartunnat jakautuvat epätasaisesti eri alueille. Epidemian toinen vaihe on selkeästi käynnissä Suomessa (luonnos opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön suositukseksi).

Hybridistrategian toimintasuunnitelman mukaisesti valtioneuvoston tasolla tarkastellaan erityisesti hybridistrategian toimivuutta ja vaikuttavuutta kokonaisuutena sekä alueellisen toiminnan puitteiden ja edellytysten olemassa oloa.

Valtioneuvoston ja ministeriöiden suositusten tarkoitus on tukea eri toimijoiden ja viranomaisten toimintaa, ja erityisesti kuntien ja kuntayhtymien sekä aluehallintovirastojen tartuntatautilain mukaisten tehtävien toteuttamista. Suosituksilla tuetaan sitä, että eri viranomaisten toiminta muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden ja covid-19-epidemiasta ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja voidaan ehkäistä. Haittojen ehkäisemissä on keskeistä, että toiminta samanlaisissa tilanteissa valtakunnan tasolla on yhteismitallista ja epidemian torjunta vaikuttavaa sekä kustannustehokasta. Näillä periaatteilla turvataan perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Valtioneuvosto suosittelee, että alueellisia rajoitustoimenpiteitä ja tartuntatautien leviämisen ennaltaehkäisyyn perustuvia suosituksia sekä muuta informaatio-ohjausta kohdennetaan lain edellyttämällä tavalla ennakoivasti ja vaikuttavasti. Käyttöönotettavat toimenpiteet on asetettava alueellisen epidemiologisen tilanteen ja käytännön toteutusmahdollisuuksien mukaisesti tarkoituksenmukaiseen järjestykseen. Päätösten tulee perustua alueen viranomaisten harkinnan mukaisesti siihen, mikä on tehokkainta ja oikeasuhtaisinta alueellisen epidemiologisen tilannekuvan, tartunnan lähteitä ja tartuntariskiä koskevan yleisen ja alueellisen asiantuntijatiedon sekä muiden käytettävissä olevien tietojen perusteella.

Erilaisten toimenpiteiden alueellisesti, paikallisesti ja ajallisesti kohdennettu, mutta laaja-alainen ja toisiaan tukeva käyttö luo kokonaisuutena alueille parhaat edellytykset torjua epidemian leviämistä. Merkittävästi toimintaa rajoittavat mutta rajatummat täsmälliset ja tilapäiset toimenpiteet voivat olla perusteltuja nopeissa epidemian vaikeutumistilanteissa.

1. Valtakunnallinen etätyösuositus

Koronavirusepidemian ollessa laajasti kasvussa valtakunnallisesti koko väestötasolla, valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö suosittelevat, että julkisen sektorin työntekijät, joiden työtehtävät sen mahdollistavat, työskentelisivät etätyössä mahdollisimman laajasti. Vastaavaa etätyötä suositellaan

myös yksityisille työnantajille tiedostaen, että lähi- ja etätyön terveysturvallisen yhteensovittamisen arviointi tapahtuu työpaikkatasolla. Lisäksi tulee edistää työjärjestelyitä, joilla vähennetään lähikontakteja ja muita riskitekijöitä työpaikoilla.

Valtakunnallisen etäsuosituksen voimassaolo on sidottu mahdollisimman tarkoin tautitilanteen ennustettuun kehitykseen ja suositus on voimassa toistaiseksi. Ministeriöt arvioivat 31.12.2020 mennessä suositusta ja sen voimassaoloa.

Ministeriöiden suositukset etätyöstä eivät ole oikeudellisesti työnantajia sitovia.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön suositukset alueellisten rajoitusten sekä suositusten käytöstä ja soveltamisesta epidemian leviämis- ja kiihtymisvaiheessa

Yleisötilaisuuksien järjestämistä koskevat tartuntatautilain mukaiset rajoituspäätökset ja kokoontumiseen liittyvät suositukset

Tällä hetkellä aluehallintovirastot ovat asettaneet kaikkien yli 50 henkilön yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten järjestämisen edellytykseksi sen, että osallistujien turvallisuus varmistetaan noudattamalla opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen 21.9.2020 antamaa ohjetta.

Epidemian kiihtymisvaiheessa tai sitä lähestyttäessä nykyiset rajoitukset muodostavat yleisen vähimmäistason. Aluehallintovirastojen on vakavasti syytä harkita tämän tason riittävyyttä alueella kaikissa yleisötilaisuuksissa ja yleisissä kokouksissa yleisömäärästä riippumatta. Tällöin kaikkiin tilaisuuksiin käytettävien sisä- tai ulkotilojen käytön edellytykseksi voitaisiin virastojen päätöksissä asettaa, että tilojen hallinnasta vastaavan on järjestettävä tilassa tai sen osassa oleskelu asiakasmäärää rajoittamalla, asiakaspaikka- tai tilajärjestelyin taikka muilla tavoin siten, että asiakkaiden ja seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa. Yleisötilaisuuksien osanottajamäärä sisätiloissa voitaisiin lisäksi rajata puoleen (50%) tilaisuuteen muuten lainsäädännön nojalla hyväksyttävästä osanottajamäärästä.

Lisäksi suositellaan, että aluehallintovirastot tai kunnan tartuntatautiviranomaiset antaisivat suosituksen, jonka mukaan yksityisten tilaisuuksien järjestäjät välttävät mahdollisuuksien mukaan yli 20 hengen tilaisuuksien järjestämistä. Aluehallintovirastojen tai kunnan tartuntatautiviranomaisen on perusteltua suositella, että yksityistilaisuuksissa noudatetaan samoja terveysturvallisuutta koskevia menettelyitä mitä sisältyy yleisötilaisuuksia koskeviin määräyksiin ja ohjeisiin.

Epidemian leviämisvaiheessa suositellaan, että aluehallintovirastot harkitsevat yleisömäärän edelleen rajoittamista enintään kymmeneen (10) henkeen tai viime sijassa tilaisuuksien järjestämisen kieltämistä.

Aluehallintovirastot tekevät itsenäisesti päätöksensä, noudattavat tartuntatautilain mukaista harkintaa ja ottavat huomioon edellä todetut suositukset. Ravitsemisliikkeissä järjestettäviin tilaisuuksiin sovelletaan mitä näiden tilojen käytöstä ja asiakasmäärästä erikseen säädetään.

Kiihtymis- ja leviämisvaiheessa kunnat ja kuntayhtymät voivat antaa alueellaan väestölle suosituksia vastaavien rajoitusten omaehtoisesta ulottamisesta myös yksityistilaisuuksiin ja muihin kokoontumisiin, joita yleisötilaisuuksien rajoitukset eivät koske. Suositukset eivät ole oikeudellisesti sitovia.

Ryhmäharrastustoimintaan suositeltavat rajoitukset

Epidemian perus-, kiihtymis- ja leviämisvaiheessa kunnat ja kuntayhtymät voivat antaa kunnallisia ja alueellisia suosituksia ryhmäharrastustoimintaan. Suositusten perusteella noudatetaan vastaavia turvallisuusohjeita kuin yleisötilaisuuksien järjestämisessä. On suositeltavaa, että kunnat noudattavat omaehtoisesti näitä suosituksia hallinnassaan olevissa tiloissa ja järjestämässään toiminnassa. Suositukset eivät ole oikeudellisesti sitovia

Kaikkeen ryhmäharrastustoimintaan käytettävien sisä- tai ulkotilojen käytön edellytykseksi kunnat ja kuntayhtymät voivat suositella, että tilojen hallinnasta vastaavan on järjestettävä tilassa tai sen osassa oleskelu osallistujamäärää rajoittamalla, asiakaspaikka- tai tilajärjestelyin taikka muilla tavoin siten, että osallistujien ja seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa.

Kiihtymisvaiheessa kunnat ja kuntayhtymät voivat lisäksi suositella aikuisväestön (18- vuotiaat ja sitä vanhemmat) sisätiloissa tapahtuvan ryhmäharrastustoiminnan keskeyttämistä ja mahdollisuuksien mukaan etämuotoisena toteuttamista korkean riskin tilanteissa ja toimintamuodoissa.

Leviämisvaiheessa kunnat ja kuntayhtymät voivat harkita näiden suositusten merkittävää tiukentamista. Erityisesti aikuisten ryhmäharrastustoiminta voidaan suositella tilapäisesti keskeytettäväksi ja mahdollisuuksien mukaan etämuotoisena toteutettavaksi. Viime kädessä kuntien ja kuntayhtymien on syytä harkita seuraavissa kohdissa käsiteltyjä omaehtoisia päätöksiä hallinnassaan olevien sisä- ja ulkotilojen käytön rajoittamisesta kokonaan.

Lasten ja nuorten harrastustoimintaan, ml. taiteen perusopetus, sekä toimintakyvyltään rajoittuneiden väestöryhmien harrastustoimintaan kohdistettavien suositusten osalta on tärkeää vakavasti harkita niiden sosiaalisia ja sivistyksellisiä kielteisiä vaikutuksia sekä sen perusteella arvioida, voidaanko toimenpiteitä kohdistaa niihin ja minkä laajuisesti niin sisällöltään, alueeltaan kuin kestoltaan.

Lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulujen, yliopistojen, aikuisten taiteen perusopetuksen, vapaan sivistystyön ja aikuisten perusopetuksen suositeltavat opetusjärjestelyt

Yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa, lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, aikuisten taiteen perusopetuksessa, vapaassa sivistystyössä ja aikuisten perusopetuksessa laajamittaisempiin omaehtoisiin etäopetusjärjestelyihin siirrytään lähtökohtaisesti vasta siinä vaiheessa, kun se on terveysviranomaisen tekemän alueellisen epidemiologisen arvion perusteella aivan välttämätöntä.

Kiihtymisvaiheessa ministeriöt suosittelevat, että korkeakoulut harkitsevat vakavasti siirtymistä etäopetukseen, kuitenkin huomioiden välttämättömän lähiopetuksen tarpeet.

Leviämisvaiheessa ministeriöt suosittelevat, että lukiot, ammatilliset oppilaitokset, vapaan sivistystyön oppilaitokset, aikuisten taiteen perusopetusta ja aikuisten perusopetusta järjestävät oppilaitokset sekä korkeakoulut harkitsevat vakavasti siirtymistä kokonaisuudessaan etäopetukseen, kuitenkin huomioiden välttämättömän lähiopetuksen tarpeet.

Opetusta ja koulutusta järjestetään toimintalainsäädännön mukaisesti sen mahdollistamin joustoin ja huomioiden hygienia- ja turvallisuusohjeistukset. Etäopetuksen järjestelyt toteutetaan siten, että niiden negatiiviset vaikutukset opintojen etenemiselle voidaan minimoida.

Julkisten tilojen käyttöön suositeltavat rajoitukset tai omaehtoinen rajoittaminen

Epidemian kiihtymis- ja leviämisvaiheessa kunnat ja kuntayhtymät voivat antaa kunnallisia ja alueellisia suosituksia, joiden perusteella julkisten tilojen käytössä noudatetaan vastaavia turvallisuusohjeita kuin yleisötilaisuuksien järjestämisessä. Suositukset eivät ole oikeudellisesti sitovia. Kuntien suositellaan omaehtoisesti noudattavan näitä suosituksia hallinnassaan olevissa tiloissa. Julkisissa tiloissa järjestettäviin yleisötilaisuuksiin sovelletaan yleisötilaisuuksia koskevia rajoituksia.

Kunnat ja kuntayhtymät voivat suosittaa, että lähikontaktien syntymisen mahdollistavassa toiminnassa, sisä- tai ulkotilojen käytön hallinnasta vastaava taho huolehtii, että asiakkaiden ja seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa. Tämä voi edellyttää tilassa tai sen osassa oleskelun asiakasmäärän rajoittamista tai muuta asiakaspaikka- tai tilajärjestelyitä.

Kiihtymisvaiheessa kunnat voivat lisäksi suositella, että tilojen käyttäjämäärä rajataan puoleen (50%) normaalista tiloihin muun lainsäädännön perusteella sallitusta määrästä.

Leviämisvaiheessa kuntien on erityisesti harkittava, tuleeko suositella julkisten tilojen käytön keskeyttämistä tilapäisesti kokonaan. Suositusten antamisessa on erityisesti otettava huomioon tilojen käytön luonne.

Kohdistettaessa tällaisia omaehtoisia rajoituksia julkisten tilojen käyttöön, on huomioitava, että toimenpiteet eivät saa rajoittaa oikeutta lakisääteisiin palveluihin, oikeutta saada asiansa käsitellyksi toimivaltaisessa viranomaisessa tai estää virkamiestä suorittamasta virkatehtäviään. Muutoinkin on tarkasti arvioitava toimenpiteiden taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä vaikutuksia sekä tämän perusteella kohdennettava ja rajattava toimenpiteitä niin asiallisesti, alueellisesti kuin ajallisesti.

Erityisesti lasten ja nuorten sekä toimintakyvyltään rajoittuneiden väestöryhmien terveydellisiä, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia edistävään toimintaan kohdistettujen merkittävien rajoitusten osalta on syytä käyttää tarkkaa harkintaa ja arvioida toimenpiteiden vaikutuksia laaja-alaisesti.